

Hvornår skal du plante hvad?

Generelt er forår og efterår den bedste tid, når du skal plante nyt.

› **Løvfældende** træer, buske og hækplanter, som taber bladene om vinteren, skal helst plantes i perioden fra november til april, hvor planten er i hvile.

› **Stedsegrønne** træer og buske, som har grønne blade eller nåle hele året, skal helst plantes i april-maj eller august-september. Stedsegrønne planter risikerer at tørre ud, hvis de plantes sommer og vinter.

› **Roser** er bedst at plante fra oktober-december eller i april-maj.

› **Stauder** (flerårige blomsterplanter) plantes bedst i april-maj eller september-oktober. Undgå at plante planter, der er i blomst, da rødderne gror langsomt under blomstringen. Forårsblomstrende stauder plantes derfor bedst om efteråret, og efterårsblomstrende stauder bedst om foråret.

› **Forårsløg** som erantis, vintergæk, krokus, tulipan og påskelilje lægges bedst i september-oktober.

› **Sommerblomster** tåler ikke frost. De skal først plantes ud i bede og krukke fra ca. midt i maj, når risikoen for nattefrost er overstået.

› **Frostfølsomme** knoldplanter, fx dahlia og gladiolus, plantes først, når risikoen for nattefrost er overstået.

› **Stedmoderblomst**, hornviol og storblomstrede bellis kan klare sig udendørs i krukke fra marts.

Planteglæde året rundt

På de næste sider tager vi en tur gennem årets 12 måneder og giver forslag til, hvilke planter du skal have i haven eller på altanen, så du har noget smukt at kigge på hele året.

TEKST: GITTE NIELSEN | FOTO: JESPER CARL CORFITZEN

Haveekspertter siger det hele tiden, og Bolius' haveekspert Jesper Carl Corfitzen er ingen undtagelse: Vi skal sørge for, at der er noget kønt at se på året rundt i haven, for alt plantekrudtet må ikke fyres af i maj og juni.

Heldigvis er der masser at vælge mellem, som også kan give oplevelser med planter i den kolde og mørke tid.

Får du pludselig lyst til en bestemt staude eller stedsegrøn plante, så undersøg først, hvornår det er bedst at sætte den i jorden, og om den passer ind sammen med de andre planter, som den skal indgå sammen med. En lang række

klassiske haveplanter kan i øvrigt sagtens plantes og trives i krukke på en altan.

– Planteglæden kan derfor være lige så stor på en lille altan som i en stor have. Det helt grundlæggende er, at du åbner op for dine sanser og lader nysgerrigheden over for planternes univers udfolde sig og ikke betragter dem som et nærmest nødvendigt onde, siger Bolius' haveekspert Jesper Carl Corfitzen.

Vi gennemgår her klimaet måned for måned, og Jesper giver forslag til kendte og mindre kendte planter, som du kan nyde på det tidspunkt. ▢

Januar

Er haven eller altanen et trist syn, kan du på denne tid af året få glæde af planter med både smukke blade og blomster. Stedsegrønne planter lever op i januar, og mange træer står med smukke grene fx birk, hvid-, rød- og guldkornel og frugttræer.

Vejret i januar:

Middeltemperatur: 1,4 °C
Nedbør: 67 mm
Soltimer: 50
Jordtemperatur: 3,6 °C

Haveeksperten anbefaler:

Troldnød, *Hamamelis x intermedia*, giver vinterhaven gyldne eller bronzerøde farver. Reservér god plads til busken, da den med tiden bliver mere bred end høj. Beskær så lidt som muligt, og nyd det asymmetriske og de smukke efterårsfarver, som den også får, da det er en havebusk med to sæsoner.

Amerikansk alunrod, *Heuchera americana*: Den farvestrålende, stedsegrønne eller rettere bordeauxrøde, limegrønne, nøddebrune osv. plante er velegnet til krukker og i bede ved terrassen. Den har fantastiske bladmæssige egenskaber, der holder stort set hele året. Tidligt forår kan den virke lidt slidt.

Andre planter til januarhaven: Rørhvene, *Calamagrostis*; mosbregne, *Polystichum setiferum* 'Herrenhausen'; kejserbusk, *Viburnum x bodnantense*.

Februar

Kyndelmisse falder den 2. februar og angiver, at nu er halvdelen af vinteren gået. Februar har historisk set været den koldeste af årets måneder, men i år var februar nærmest forårsagtig, og her ville du godt kunne plante de løvfældende træer og buske.

Vejret i februar:

Middeltemperatur: 1,1 °C
Nedbør: 43 mm
Soltimer: 61
Jordtemperatur: 3,5 °C

Haveeksperten anbefaler:

Japansk star, *Carex morrowii*, er en vintergrøn og bunddækkende græsart, som fås i et utal af varianter og farvenuancer og kan plantes i både altankasser, krukker og sammen med stauder tæt på terrassen. Den er tuedannende med udløbere, så den skal fra tid til anden graves op, deles og genplantes.

Vintergæk, *Galanthus nivalis*. Har du ikke denne klassiker, så skynd dig at få nogle aflæggere. Planten trives især i dybmuldet til halvfugtig jordbund. Her kan du virkelig nørde og eksperimentere med forskellige sorter. Visse løg koster endda flere tusinde kroner, men mindre kan selvfølgelig gøre det.

Andre planter til februarhaven: Taks, *Taxus baccata*; alunrod, *Heuchera*; erantis, *Eranthis hyemalis*, vinterjasmin, *Jasminum nudiflorum*.

Marts

Årets første forårmåned kan være ret vinterlig, men dagene er lange nu, og 20. marts er det forårsjævndøgn. Horn- og alpevioler kommer frem og kan også sagtens klare sig i krukker og altankasser nu. Ved jordbunden vrimler det nu med hvide, blå og gule forårsblomster.

Vejret i marts:

Middeltemperatur: 3,5 °C
Nedbør: 40 mm
Soltimer: 146
Jordtemperatur: 2,9 °C

Haveeksperten anbefaler:

Påseklokke, *Helleborus orientalis*, er nærmest ikke til at komme uden om i forårmånederne, hvor de kan fylde bed og krukker med de største glæder. De står længe og modstår frost, sne og slud, men shiner totalt i solskin. De fås i mange farver fra cremegule til næsten sortrøde.

Blå anemone, *Hepatica nobilis*. Mere dansk bliver det ikke, og selvom den ikke står så længe, er den fine, lille blå anemone værd at vente på hele året. Den trives i en kalkrig jordbund i fuld sol til halvskygge og kan sagtens vokse i kanten af plænen.

Andre planter til martshaven: Krokus, *Crocus*; vibebæg, *Fritillaria meleagris*; martsviol, *Viola odorata*; pil, *Salix*; påskeliljer, *Narcissus pseudonarcissus*.

April

En drilsk måned, der både kan byde på vintervej og nærmest sommer. Der er stadig risiko for nattefrost, men der sker for alvor noget på plantefronten. Forsytiaen og narcisserne spreder gule farver, og løvspring nærmer sig; birken springer ud som en af de første i slutningen af april.

Vejret i april:

Middeltemperatur: 7,7 °C
Nedbør: 30 mm
Soltimer: 211
Jordtemperatur: 4,5 °C

Haveeksperten anbefaler:

Almindelig tusindfryd, *Bellis perennis*, en skøn, lille og moderne krukkeplante, som du sagtens kan plante ud i din vilde græsplæne. De fås i nye, lækre farver og både i fyldte og semifylde udgaver.

Hundetand, *Erythronium*, er en løgplante, der fortjener større opmærksomhed. Den er en lidt langsom starter, men når den først har fået fat, bliver grupperne kun smukkere og smukkere med tiden.

Andre planter til aprilhaven: Kugleprimula, *Primula denticulata*; vild tulipan, *Tulipa sylvestris*; karryplante, *Helichrysum italicum*; stenurt, *Sedum*; japansk kirsebær, *Prunus serrulata*; magnolie, *Magnolia*.

Maj

Træer og buske står nærmest i kø for at vise sig frem i majhaven, og det er de lyse pastelfarver, som dominerer. I løbet af måneden springer rododendron også ud. Jordtemperaturen er perfekt nu til plantning, men vand rigeligt specielt i tørre perioder.

Vejret i maj:

Middeltemperatur: 11,3 °C
Nedbør: 48 mm
Soltimer: 237
Jordtemperatur: 8,8 °C

Haveeksperten anbefaler:

Nellikerod, *Geum 'Mai Tai'*, er en skøn staude, der tåler halvskygge og trives godt i skovbedets lysåbne områder, i et humusrigt bed ved terrassen og i krukker. Den fås i mange klare farver fra citrongul over abrikos til orange og rød.

Parasolblad, *Astilboides tabularis*, er en stor og fantastisk bladplante til skovhaven, der med sine mægtige, saftiggrønne blade skyder til vejrs i maj, hvor den folder sine store parasoller ud. Kræver en fugtighedsbevarende jord og gerne let skygge. Planten er ikke vild med udtørring.

Andre planter til majhaven: Rododendron, *Rhododendron*; blåregn, *Wisteria*; storkonval, *Polygonatum multiflorum*; hosta, *Hosta*; prydløg, *Allium hollandicum*; syren, *Syringa*; storkenæb, *Geranium*; klematis, *Clematis*.

Juni

Nu kan vi glæde os over et væld af stauder i blomst. Samtidig står træer og buske stadig med frisk og lysegrønt løv her i årets første sommermåned. Nattefrosen må betegnes som passé nu, hvorfor du kan plante alle de sommerblomster, som du har lyst til.

Vejret i juni:

Middeltemperatur: 14,3 °C
Nedbør: 64 mm
Soltimer: 240
Jordtemperatur: 11,3 °C

Haveeksperten anbefaler:

Sibirisk iris, *Iris sibirica*, står med sine blålige, ranke blomsterstande i juni måned og er en velegnet staude til fugtig jordbund, fx i kanten af en havedam. En klassisk staude, der absolut tåler et gys.

Kornvalmue, *Papaver rhoeas*, er en billig, etårig og dynamisk staude, der popper op nye steder i haven år efter år. Det kræver dog, at du river jordoverfladen om foråret, før frøene spirer frem.

Andre planter til junihaven: Rosen 'Jude the Obscure'; bronzebled, *Rodgersia podophylla*; akeleje, *Aquilegia*; fingerbøl, *Digitalis*; japansk snebolle, *Viburnum plicatum 'Mariesii'*; prydtidsel, *Echinops ritro*.

Juli

Højsommeren kan være både tør og varm som i 2018 eller våd og kølig som 2017. Og julihaven kan også især sidst på måneden fremstå lidt falmet sammenlignet med maj og juni. Men trods alt er der masser af muligheder for at få masser af blomstrende planter i både have og på altan.

Vejret i juli:

Middeltemperatur: 17,4 °C
Nedbør: 73 mm
Soltimer: 242
Jordtemperatur: 15,1 °C

Haveeksperten anbefaler:

Solbrud, *Helenium 'Moerheim Beauty'*, er en klassisk, langtidsblomstrende staude, der passer sammen med prydragræsser og andre fyldige stauder. Fås i brændte og gyldne toner og er god til buketter.

Russisk mandstro, *Eryngium planum*, er en vaskeægte staude til både sommerhus- og parcelhushaven, hvor den kan stå mellem andre stauder i det tørketolerante staudebed. Den tiltrækker insekter og er helt uudværlig efter min mening. Fås i skønne azurblå farver.

Andre planter til julihaven: Daglilje, *Hemerocallis*; løvehale, *Phlomis*; lavendel, *Lavandula*; nøkkerose, *Nymphaea*.

August

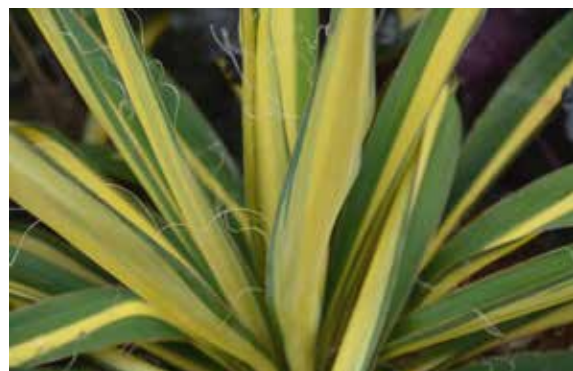
Sensommer, men også gennemsnitligt årets varmeste måned. Det er høsttid, frugttræerne bugner, men sommerblomsterne og masser af stauder sammen med forskellige prydragræsser skaber stadig gode sommerlige oplevelser i haven.

Vejret i august:

Middeltemperatur: 16,7 °C
Nedbør: 99 mm
Soltimer: 187
Jordtemperatur: 15,6 °C

Haveeksperten anbefaler:

Palmelilje, *Yucca filamentosa*, er en eksotisk staude, der kan stå ude hele året på terrassen i krukke eller udplantet i bede, hvor den signalerer sydlandsk stemning, så det brager. Anvendes alt for lidt, men er at foretrække frem for mange andre af de sydlandske planter, der skal bæres ind om vinteren.

Purpursolhat, *Echinacea*, er en populær staude, hvor der er kommet mange nye og moderne sorter til. Ikke alle er dog lige stabile i staudebedet og må fra tid til anden udskiftes som med sommerblomster.

Andre planter til augusthaven: Anisisop, *Agastache* hybr. 'Black Adder'; ratibida, *Ratibida pinnata*; newzealandsk hør, *Phormium tenax*; virginsk ærenpris, *Veronicastrum virginicum*.

September

Årets første efterårsmåned er traditionelt blevet betegnet som den bedste måned til planteprojekter, fordi jorden nu er både lun og fugtig. Men det er også en måned, hvor haven stadig har masser at byde på i form af blomstrende planter.

Vejret i september:

Middeltemperatur: 13,7 °C

Nedbør: 73 mm

Soltimer: 151

Jordtemperatur: 14,7 °C

Haveeksperten anbefaler:

Pileurt, *Persicaria amplexicaulis*, er en bordeauxrød sensommerstaude, som ikke må forveksles med japansk pileurt. Stauden passer godt sammen med andre sensommerstauder, fx høstanemone og sankthansurt.

Raketblomst, *Kniphofia*, er en karakterfuld og farverig staude, der sender sine raketter til vejrs i slutsommeren. Den tåler tør, veldrænet jord og en solrig plads.

Andre planter til septemberhaven: Høstanemoner, *Anemone hupehensis*; sankthansurt, *Sedum telephium*; skovaster, *Aster divaricatus*; storkenæb, *Geranium*; russisk salvie, *Perovskia atriplicifolia*; glasbær, *Callicarpa bodinieri*.

Oktober

En have med efterårsfarver kan være lige så smuk, som da det hele stod friskt og nyudsprunget i maj. Oktober kan byde på den første nattefrost, men normalt er det en god måned til planteprojekter, og det er nu, du skal planlægge forårshaven og lægge løg i jorden.

Vejret i oktober:

Middeltemperatur: 9,8 °C

Nedbør: 83 mm

Soltimer: 102

Jordtemperatur: 12,0 °C

Haveeksperten anbefaler:

Vedbendbladet alpeviol, *Cyclamen hederifolium*, den lille knoldplante blomstrer lystigt trods regn og blæst og dækker jorden med sine smukke hvide eller rosafarvede blomster. En ret nem plante, hvis man blot sætter den i kanten af havebuske og lidt i skyggen samt i en skovmuldet jordbund.

Havehortensia, *Hydrangea paniculata 'Pinky Winky'*, er en af de nemmeste hortensiaer, og den giver fuld valuta for pengene ved sin lange blomstring. Den kan beskæres om foråret og vil stadig kvittere med et rigt blomsterhav i cremehvide, store stande, der kan skifte til sharp pink.

Andre planter til oktoberhaven: Hjortetrøst, *Eupatorium cannabinum*; anisisop/indianermynte, *Agastache foeniculum*; kongebregne, *Osmunda regalis*; haveazalea, *Pentanthera*; lampepudsergræs, *Pennisetum*.

November

November er i gennemsnit årets vådeste måned, og en rask storm kan blæse de sidste blade af træerne. Men det er også i denne måned, hvor træer og buske forvandles fra frodige masser til strukturgivende elementer i landskabet, haven eller i krukken på terrassen og altanen.

Vejret i november:

Middeltemperatur: 6,3 °C
Nedbør: 77 mm
Soltimer: 52
Jordtemperatur: 8,9 °C

Haveeksperten anbefaler:

Slangeskæg, *Ophiopogon planiscapus*, er en lille græslignende plante, der er sort og et fint bunddække til de lysere stauder eller buske, der kan stå som overstandere på en mør bund af denne lille bunddækkeplante. Den kan også plantes i krukker.

Japansk pryddæble, *Malus sieboldii*, er det fineste lille pryddæble, der får fine hvide blomster i maj og hen over efteråret iklæder sig efterårsdragt i form af smukt løv for til sidst at smide bladene og stå tilbage med de fineste små guldæbler til og med julemåneden.

Andre planter til novemberhaven: Juleroser, *Helleborus Niger*; sribet løn, *Acer pensylvanicum*; gyvel, *Cytisus scoparius*; manchurisk aralie/fandens spadsrestok, *Aralia elata*.

December

Julen står for døren, og det er en fordel, hvis du kan hente materialer til juledekorationerne i naturen eller i egen have. Grønne og farverige planter gør sig godt foran din hoveddør eller på altan og terrasse. Gode emner er fx troldhassel, lav bjergfyr, skimmia, buksbom og julerose.

Vejret i december:

Middeltemperatur: 3,0 °C
Nedbør: 83 mm
Soltimer: 44
Jordtemperatur: 5,9 °C

Haveeksperten anbefaler:

Hvid kornel, *Cornus alba 'sibirica'*, er en skøn efterårsbusk med sine smukke, nærmest lakrøde grene, som den står med vinteren over. Den skal dog beskæres tilbage hvert eller hvert andet år. Gør du ikke det, mister den sin vinterrøde glans og dermed sin betydning. Beskæring sker i marts.

Mexikansk fjergæs, *Stipa tenuissima*, er prydgæs, der virker året rundt. Om sommeren fylder den ud mellem stauderne, og om vinteren i frost kan den stå solitært i krukke. Det er en græs, der i den grad gør noget for at fremme den vinterlige haveglæde.

Andre planter til decemberhaven: Skimmia; hemlock/skarntydegran, *Tsuga*; efterårslyng, *Calluna*.